

LBRIS

We know
books

**DIANA
GIOVINAZZO**

**Sora
Mariei
Antoaneta**

Traducere din limba engleză și note

EDITH NEGULICI

NEMIRA

CAPITOLUL 1

20 NOIEMBRIE 1765

Puține lucruri ne aduceau mai multă încântare decât ocaziile când ni se acorda permisiunea să asistăm la dezvelirea portretului vreunui pretendent. Evenimentul, la care participau patru dintre cele șase surori ale mele, era pentru noi o șansă de a evalua intențiile mamei. Împărăteasa Maria Tereza nu era doar conducătoarea Imperiului Austro-Ungar, ci și conducătoarea absolută a familiei regale habsburgice – a noastră, a tuturor celor unsprezece copii ai ei. Niciun copil din dinastia de Habsburg, băiat sau fată, nu scăpa de influențele educației sale stricte. Se aștepta de la noi să fim conducători ai oricărei nații pe care împărăteasa mamă ar fi considerat-o potrivită și, ca atare, eram ținuți din scurt și eram aspru dojeniți de limba ei ascuțită.

Astăzi, eu și sora mea mai mică, Maria Antoaneta, alergam pe holurile palatului Schönbrunn, trecând în goană pe lângă tapiseriile bogate înfățișând falnicul vultur bicefal, stema imperială a monarhiei habsburgice. Tablouri de dimensiuni impunătoare, comandate celor mai mari artiști din tot regatul, sărbătoreau măreția dinastiei Habsburgilor.

— Ai aflat de noul logodnic al Iosefei? mă întrebă Maria Antoaneta cu un rânjet răutăcios.

Ochii albaştri îi scilipeau, vii și incandescenti, arzând de nerăbdare să-mi dea vestea. Cu cât creșteam, cu atât începeam să remarc mai multe diferențe în aspectul nostru fizic. Era o vreme când nimeni nu ne putea deosebi, chiar dacă eu eram cu trei ani mai mare. Dar, în timp ce părul surorii mele rămăsese blond-cenușiu, al meu devenise castaniu-închis. În toate celelalte privințe, trăsăturile noastre erau identice, de la ochii albaştri până la buzele precum bobocii de trandafir. Zi și noapte, oamenii nu mai conteneau să ne spună că suntem leite.

— Se vorbește că tânărul prinț Ferdinand este la fel de nebun ca frații săi mai mari! exclamă Maria Antoaneta, întrerupându-mi șirul gândurilor.

— De unde ai aflat?

— Cum de unde? De la cameriste. Ele știu tot scandalul din palat, zise ea și făcu ochii mari de bucurie. Acum că regele Carlos conduce Spania, el trebuie să repartizeze titlurile de noblețe pe care urmează să le moștenească fiii săi. Se spune că fratele lui mai mare a murit de depresie majoră. Așa a dobândit tronul Spaniei.

— Ce te face să crezi că Ferdinand și frații lui sunt nebuni?

Întotdeauna reușea să mă enerveze faptul că sora mea mai mică afla cele mai interesante secrete înaintea mea.

— Ei bine, toată lumea știe că fiul cel mare, Filip, este un idiot; nici măcar nu-l pot integra în viața de la Curte. Îl prezintă doar la ocazii importante, iar apoi îl trimite înapoi în apartamentele sale. Sărmanul prinț a trebuit exclus din linia de succesiune. Nici măcar nu-l puteau avea în vedere drept conducător. Al doilea fiu al lui Carlos, Carlos al IV-lea, este, desigur, destinat să conducă Spania. Dar Napoli îi aparține lui Ferdinand.

Maria Antoaneta ridică din umeri.

— Oricum e cel mai mic regat, așadar, probabil e cel mai bine. Nu mi-o pot imagina pe Iosefa fiind în stare să conducă ceva cu mai mult prestigiu.

Dintre toate cele șase surori ale mele în viață, Iosefa era cea pe care și eu, și Maria Antoaneta o simpatizam cel mai puțin. Bine, nu chiar cel mai puțin, căci mai exista și Elisabeta, care, datorită frumuseții ei, era preferata mamei și, prin urmare, nu greșea niciodară. Nu era un secret că mama intenționa să o mărite cel mai bine dintre noi toate. În timp ce eu, pe de altă parte, eram întotdeauna criticată pentru comportamentul meu.

Titlul de noblețe pe care mama îl dorea pentru Iosefa era acela de Regină a Neapolelui și nu era unul dintre cele mai prestigioase. Regatul celor Două Sicilii ocupa jumătatea de sud a peninsulei italiene. De sine stătător, regatul era considerat mai mult o marionetă a Spaniei decât o țară independentă.

Cândva, Sfântul Imperiu Roman deținuse aproape toate teritoriile din Peninsula Italică, dar, așa cum îi plăcea mamei să se plângă, bunicul nostru le risipise. Regatul celor Două Sicilii fusese al nostru, iar mama îl voia cu orice preț înapoi în Imperiul Habsburgic. Această alianță matrimonială era atât de importantă, încât mama încercase să o mărite pe sora noastră Johanna cu tânărul rege, dar ea a murit înainte ca negocierile să ajungă foarte departe. Acum, era rândul Iosefei să îndeplinească voia mamei.

— Ce îngrozitor trebuie să fie pentru ea, m-am plâns. Trebuie să se mărite cu soțul promis surorii noastre.

— Numai tu ai crede asta, pufni în râs Maria Antoaneta. Refuzi chiar să porți același nume cu o soră care a murit cu mult timp înainte să te naști.

Am ridicat din umeri.

— Nu vreau să mă limitez la soarta altcuiva.

Am dat colțul și ne-am oprit pe covorul roșu regal, exact la timp ca să evităm să dăm peste impresionanta vază din porțelan alb cu auriu așezată pe pedestal. Majordomul care stătea în picioare în apropiere a ridicat o sprânceană în timp ce prindeam vaza prețioasă ce se clătina, sprijinind-o să nu cadă.

— Îmi pare rău, am șoptit, luând-o la goană spre micul salon regal.

Holul alb, împodobit cu ornamente aurii, era plin cu portretele foștilor împărați. Bărbați aroganți, care n-aveau deloc curajul și tăria morală ale împărătesei mame. Toți ne priveau de sus, acuzator, de parcă ne-ar fi condamnat. Toți, în afară de unul singur, Francisc I, Împăratul Sfântului Roman. Tatăl nostru.

Trecuseră doar câteva luni de la moartea lui, dar absența i se simțea în tot palatul. El era cel care o temperase pe mama și-i adusesse zâmbetul pe buze. În tinerețe îl numiseră „preabunul cavaler”. Dar, cu tot farmecul lui, mamei aproape că nu i se îngăduise să se mărite cu el. Bunicul nu era convins că îndatoratul duce de Lorena era cea mai bună partidă pentru fiica sa. El amenințase permanent că avea să anuleze nunta, dar mama ținuse morțiș să se mărite cu scumpul ei prinț, refuzându-i ferm pe toți ceilalți pretendenți. Mai târziu, tatăl nostru avea să-și dovedească loialitatea față de coroană, când Prusia ne-a trădat.

În momentul în care bunicul și-a dat seama că s-ar putea trezi cu o fică moștenitoare a tronului, a creat Pragmatica Sancțiune, un document care o numea pe mama noastră, Maria Tereza, drept următoarea pe linia de succesiune la tron. Dar documentul nu era oficial până nu avea sprijinul unei alte țări. Bunicul a reușit să obțină sprijinul necesar din partea Prusiei, dar imediat după moartea sa, Prusia i-a invadat țara, gândindu-se că mama era neputincioasă. Tatăl nostru i-a fost alături, ajutând-o să apere regatul. Împreună, părinții mei încercaseră să câștige gloria Sfântului Imperiu Roman, dar acum că tata murise, rămânea la latitudinea mamei să păstreze vie moștenirea.

Maria Antoaneta mă trase de braț.

— Să mergem, Charlotte. O să întârziem.

— Ei bine, aici erați! exclamă Elisabeta, așezată în punctul său de observație, în fața ușii.

Ca un copil răsfățat ce era, îi întinse paharul servitoarei, să i-l umple din nou; nu se obosise niciodată să-i pese de slujitorii de rang inferior.

— Credeam că n-o să ajungeți la timp.

— Încercam să-ți imit toaleta, dar am descoperit că pur și simplu n-am destule creme și pudre. Câte folosești acum? Douăzeci?

Drept răspuns, Elisabeta îmi surâse cu dispreț înainte de a-și sorbi băutura și o privi cu ochi albaștri de gheață pe Maria Antoaneta. Instinctiv, am luat-o de mână pe mezină și am tras-o lângă mine pe fotoliul împodobit cu decorațiuni de aur. Mi se așeză în poală, din moment ce împărțeam fotoliul.

În micul salon regal tapetat cu brocart auriu domnea cea mai familială atmosferă dintre toate apartamentele din palat. Deși era prea de modă veche pentru a menține laolaltă toți cei unsprezece copii ai împărătesei mame, încăperea era suficient de spațioasă pentru a găzdui patru dintre cele șapte fiice ale ei. Stăteam împrăștiate pe canapelele albastre capitonate și pe fotoliile asortate. Mama comandase ca draperiile, de asemenea albastre, să fie trase, ca să vedem mai bine portretul lui Ferdinand, expus și, deocamdată, acoperit, amplasat în fața șemineului din marmură. Aproape de partea din față a micului salon regal, chiar în fața tabloului, se afla mama, având-o alături pe sora mea Iosefa.

Iosefa era doar cu un an mai mare decât mine, dar diferența dintre noi ar fi putut fi o prăpastie adâncă. Iosefa încerca să fie precum Elisabeta, pe care o admira, imitându-i atât atitudinea, cât și înfățișarea. Avea prea puțină răbdare, mai ales cu cele ca mine, dar petrecea cât mai mult timp posibil adorându-l pe fratele nostru mai mare, Iosif, cel care conducea imperiul alături de mama și era moștenitorul tronului. Alături de Iosefa se afla guvernanta ei, severa contesă Lerchenfeld.

Lerchenfeld servea ca intermediara mamei în creșterea și îngrijirea tuturor fiicelor împărătesei mame. Era de datoria contesei Lerchenfeld

să se asigure că avem cei mai buni profesori, de la muzică și dans până la filosofie, astfel încât arhiducesele să fie invidiate de tot Sfântul Imperiu Roman. Ea le conducea și pe celelalte guvernante, de exemplu, pe a Mariei Antoaneta și chiar pe propria mea gardiancă dezgustătoare, contesa von Brandeis.

— Domnișoarelor, acum că suntem toate aici, cred că putem începe vizionarea, declară mama, făcându-i un semn discret unei servitoare să îndepărteze catifeaua vișinie care acoperea tabloul.

O clipă, toate l-am privit în tăcere. Era într-adevăr un șoc. Și apoi – nu m-am putut abține – un hohot de râs contagios îmi izbucni din stomac și ajunse la Maria Antoaneta. Mama își întoarse capul spre noi, ochii ei de vultur sancționându-ne nemilos comportamentul nepolitic. Mi-am îngropat fața în umărul Mariei Antoaneta, încercând din răspuț să-mi ascund hohotul de râs.

— Ei bine, este...

Elisabetei îi înghetară cuvintele pe buze. Nu exista nicio modalitate de a remedia situația. Ochii negri și bulbucați ai tânărului rege erau ațintiți asupra noastră. Erau puțin prea apropiați unul de celălalt, dar nici măcar nu constituiau cel mai mare defect de pe chipul lui. Nasul lui proeminent îi ieșea în relief ca un cioc. Numai că avea o protuberanță în vârf, aflată exact deasupra buzelor extrem de pronunțate.

— Este, de departe, cel mai urât bărbat pe care l-am văzut vreodată! am exclamat în timp ce surorile mele se întorceau scandalizate spre mine.

— Charlotte, destul! Nu avem nevoie de comentariul tău, îmi spuse mama, fără să se deranjeze să se uite la mine. Asta are să fie cea mai bună partidă.

— Poate pentru el, îmi șopti Maria Antoaneta la ureche.

Am pufnit în râs, în timp ce privirile tuturor se întorceau indignate spre mine.

— Potrivit profesorilor săi, are o sănătate excelentă, afirmă contesa Lerchenfeld. Este puternic și foarte iubit de poporul său.

— Măcar atât, murmură Maria Antoaneta.

— Doamnelor, cred c-am văzut destul. Puteți pleca. Aș vrea să vorbesc între patru ochi cu contesa Lerchenfeld.

Toate surorile mele se ridicară și părăsiră micul salon regal, dar eu m-am strecurat în spatele ușii frumos împodobite. Lipindu-mi urechea de golul dintre balamale și perete, le-am ascultat cu atenție pe cele două femei discutând despre sora mea și despre viitorul ei soț.

— Spuneți-mi, contesă, cum evoluează studiile Iosefei?

Vocea autoritară a mamei răzbătea din salonul regal.

— Destul de bine. Simt că are să fie o regină bună.

— Bine. Foarte bine. Acest lucru mă liniștește. Situația din Napoli este mult mai gravă decât mi s-a lăsat de înțeleș.

O auzeam pe mama cum își lăsa jos paharul.

— Regele Carlos este îngrijorat de stabilitatea mintală a filor săi; nu este de condamnat, după câte probleme a întâmpinat cu fiul cel mare. Dar s-ar părea că se teme că toți cei trei fii ai săi sunt bolnavi.

— Sunt într-adevăr bolnavi? Și, mai ales, cum rămâne cu Ferdinand?

— Nu știu.

Din salon se auzi oftatul adânc al mamei.

— Potrivit ambasadorului meu, regenții care l-au condus au căutat să controleze țara. Metoda lor a fost să-l țină pe tânăr departe de toate problemele de stat. Mi s-a spus că tânărul rege își petrece zilele la vânătoare, distrându-se și petrecând cu oamenii de rând. Nu are simțul datoriei. Nu are răbdare în problemele de stat. Și cred că nici nu știe să citească. Poate că nu este bolnav, dar cu siguranță este neghiob. Iar neghiobii sunt conducători incompetenți.

— Ce ne facem, Majestate? Este prea târziu să anulăm acordul?

— Întotdeauna a fost prea târziu să anulăm acordul. Ecaterina cea Mare abia așteaptă ocazia să ne invadeze. Nu ne putem permite un război cu Rusia. Spania este cea mai mare putere militară din Europa,

urmată de Franța. Dacă îmi pot mărita fetele în acele familii Bourbon, atunci avem șansa să asigurăm stabilitatea Sfântului Imperiu Roman.

Se așternu o lungă tăcere.

— Mi-aș dori doar să nu pară că trebuie s-o sacrific pe Iosefa.

— Ce ați vrea să fac? o întrebă Lerchenfeld.

— Pregățiți-mi fiica să conducă țara ca o regină a Habsburgilor.

Nu vreau să fac asta, dar sunt mai întâi regină și apoi mamă.

— Da, Majestate.

M-am grăbit pe hol, arzând de nerăbdare să-i povestesc Mariei Antoaneta ceea ce tocmai aflatam.

Martie 1765

Scumpă Charlotte,

Dintre toți copiii mei, comportamentul tău mă îngrijorează cel mai mult. Nu vezi că fiecare pedeapsă pe care ți-o dau reprezintă o oportunitate de a învăța din propriile greșeli?

Dar tu, în loc să înveți, îmi subminezi autoritatea. Îți interzic să iei cina și angajezi o mică armată de servitoare să-ți aducă prăjituri. (Da, știi de sursa ta secretă de dulciuri.) Îți spui rugăciunile fără pic de devotațiune. Și, mai rău, o numești în mod deschis pe guvernanta ta „Căpcăun“, în public! Ești irascibilă cu toate doamnele tale de onoare, mai ales în timp ce ele te îmbracă. Charlotte, dacă te comporți astfel, n-o să fii niciodată apreciată, cu atât mai puțin iubită de oamenii pe care-i conduci.

În plus, ai o înclinație periculoasă către trândăvie. Tu și sora ta vă jucați feste copilărești. Faceți remarci deplasate și ridicăți vocea prea mult.

Fac tot posibilul să te cresc cum trebuie, ca să fii o regină onorabilă, dar mă tem că are să-ți lipsească cu desăvârșire virtutea necesară

conducerii unui regat. Dacă aș fi dat dovadă chiar și de un dram din iresponsabilitatea ta, n-aș fi reușit niciodată să-mi păstrez regatul. Dacă aș continua să mă comport ca tine, n-aș putea niciodată să-mi conduc imperiul în mod corespunzător, darămite să-l protejez de oamenii care au încercat să mi-l smulgă.

Mă rog să înțelegi greșelile făcute și să te schimbi înainte de a fi prea târziu.

A ta,

Împărăteasa mamă

CAPITOLUL 2

MAY 1767

Un asasin tăcut numit variolă făcea ravagii în Viena și în tot restul Austriei. Nu era prima dată când virusul bântuia în sânul membrilor familiei de Habsburg. Când ajunsese inițial în pragul palatului Schönbrunn, cu aproximativ cinci ani în urmă, medicii regali o imploraseră pe regina mamă să încerce noua formă de medicină numită inoculare.

— Procesul implică prelevarea virusului din pustula unui bolnav infectat și inocularea acesteia la o persoană sănătoasă. Are rezultate promițătoare în orașul Boston din coloniile americane.

Totuși, consilierii religioși ai mamei nu erau de acord.

— Majestatea Voastră, dacă ascultați sfatul medicilor, zădărniciți voia lui Dumnezeu. Omul nu a fost menit să intervină într-un mod atât de păgân.

Abia când fratele nostru Iosif a insistat să fie inoculat, mama a cedat, hotărând să le permită copiilor mai mari să fie inoculați, dacă își doreau. Aceștia trei erau frații mei Iosif și Leopold și sora mea mai mare, Iohanna, care în curând urma să se mărite cu regele celor Două Sicilii. Iar dacă Iosif și Leopold au supraviețuit, Iohanna nu. Ea a murit din cauza inoculării. După aceea, mama și-a asumat riscuri cu virusul.

Familia era consultată în mod constant pentru febră și erupții cutanate, dar, în cele din urmă, nimeni nu mai era în siguranță în fața virusului devastator. Variola bântuia din nou palatul Schönbrunn, găsim noi gazde în rândul membrilor familiei care deocamdată nu fuseseră afectați de efectele sale brutale. Prima dintre noi care s-a îmbolnăvit de data asta a fost Elisabeta. Frumoasa, vanitoasa Elisabeta le-a spus medicilor:

— Faceți ce trebuie să-mi salvați fața: restul corpului meu n-are decât să fie blestemat. Dacă îmi pierd frumusețea, lăsați-mă să mor. Mai bine moartă decât urâtă!

Elisabeta a supraviețuit, dar chipul i-a rămas desfigurat pe viață.

După ce și mama s-a îmbolnăvit de variolă, la începutul anului, i-a izolat pe Iosefa, Amalia, Karl și Maximilian. Niciunul nu avusese virusul și voia să se asigure că rămăneau în siguranță. Eu și Maria Antoaneta avuseserăm variolă când eram mai mici, dar am fost plasate în carantină odată cu ceilalți. Medicii erau îngrijorați că ne-am putea îmbolnăvi iar, dacă am fi expuse.

Viața noastră, izolate de restul membrilor familiei, era extrem de plictisitoare. Brandeis ne ținea prelegeri din zori și până seara, la cină. Contesa Căpcăun considera că este o șansă extraordinară să ne instruiască așa cum se cuvine, ca pe niște arhiducese ce eram. Eu și Maria Antoaneta, pe de altă parte, nu voiam decât să scăpăm de limitele acestei scuze jalnice care era viața de la palat. În timp ce Brandeis îi dădea înainte cu rudele care muriseră demult și de care mie puțin îmi păsa, eu îmi țineam ochii ațintiți la vremea superbă de primăvară, care mă ademenea de dincolo de fereastră. Grădinile palatului erau împodobite cu peluze verzi luxuriante și cu flori în nuanțe de roz și de albastru intens.

În serile lungi, stăteam în salonul familiei, Sala Galbenă, dar singurul lucru galben de acolo era tapițeria scaunelor capitonate. Zi de zi, ne holbam la aceiași pereți albi cu aceleași ghirlande de iederă pictată în partea superioară. Nu existau baluri sau concerte.

Nu aveau loc partide de vânătoare. Ne petreceam serile jucând șah, citind sau inventând orice formă nouă de divertisment care ne împiedica să înnebunim. Pe noi toți, în afară de Iosefa. În timp ce Amalia și Karl își imaginau bătălii complexe cu soldații de jucărie, eu și Maria Antoaneta inventam jocuri de cărți. Făceam tot posibilul ca să ne simțim cât mai bine și să obținem tot ce-i mai bun de la viața asta petrecută în izolare, dar Iosefa intenționa să rămână supărată.

— Nu are niciun rost! exclamă Iosefa, trântind cartea cât colo. Nu mai pot citi nicio altă carte de filosofie sau de istorie.

— Toate aceste studii te vor face o regină mai bună, spuse Amalia, ridicând privirea de la soldații de jucărie împrăștiați în fața ei.

— Ce sens are? Oricum o să mor.

Toți am tresărit, ridicându-ne capetele la unison.

— Ce vrea să însemne asta?

— Știu că o să mor din cauza celeilalte Maria Iosefa, spuse ea oftând, de parcă ar fi trebuit să știm asta deja. Avem același nume, asta înseamnă aceeași soartă. Sunt sigură. Ea a murit de variolă și eu o să am aceeași soartă.

— Este cel mai ridicol lucru pe care l-am auzit vreodată.

— O, te rog!

Fața Iosefei se înroși de mânie.

— Te-ai dus la mama și ne-ai pus pe toți să-ți spunem Charlotte pentru că nu voiai să ai nicio legătură cu sora noastră moartă, Maria Carolina. Și mai îndrăznești să afirmi că eu sunt ridicolă?

— Asta e altceva. Nu am vrut un nume de mâna a doua. Dacă aș fi împărțit soarta răposatei noastre surori Carolina, aș fi murit de mult.

Era un obicei îngrozitor, pe care îl disprețuiam, ca, după moartea unui copil, următorului născut să i se dea același nume, în memoria celui care pierise. Eram a treia Maria Carolina. Prima murise la scurt timp după ce împlinise un an, din cauza spasmelor

musculare severe. A doua, născută între Leopold și Iohanna, trăise doar atât cât să fie botezată.

— Nu știi nimic despre aceste lucruri. Ești doar o copilă, ripostă Iosefa.

— Știu destule cât să nu mă încred în superstiții ridicole.

Mi-am dat ochii peste cap, exasperată, și m-am uitat la Maria Antoaneta.

— Hai să mergem în apartamentele noastre.

Sora mea mezină se ridică și mă urmă repede.

În momentul în care am ajuns în dormitorul nostru, Maria Antoaneta se prăbuși pe pat, disperată.

— Jur, dacă trebuie să mai petrec încă o zi cu ea, cred c-aș prefera să mă îmbolnăvesc de variolă.

— E ca o babă, am spus, întinzându-mă pe pat lângă ea. Și dacă evadăm?

Maria Antoaneta mă privi curioasă.

— Să evadăm? Cum?

— Ai încredere în mine, i-am promis, rânjind diabolic.

Aflasem devreme cum, cu ajutorul unei mite bine plasate, aproape orice poate fi realizat. Puțin aur sau chiar câteva dintre bijuteriile de care nu mai aveam nevoie, lăsate în palma servitoarei, ne-ar acorda libertatea după care eu și sora mea tânjeam atât de mult. Având în vedere lecția asta, eu și Maria Antoaneta reușeam s-o ținem ocupată pe Brandeis, în timp ce evadam.

Ziua pe care am petrecut-o împreună la soare a fost mai minunată decât cele pe care eram silită să le privesc de la fereastră, sub tutela contesei Căpcăun. Un vânt plăcut adia dinspre est, dând laoparte toți norii și dezvăluind albastrul intens al cerului. Semințe de ierburi sălbatice pluteau prin aer.

— Iosefa crede că este mai bună decât noi celelalte, deoarece se mărită cu un rege, m-am plâns în timp ce ne îndreptam spre capătul